

6.2.3 RYCHLOST VERBÁLNÍHO PROJEVU

Můžeme mluvit příliš pomalu, středně rychle a nebo velmi rychle. Velmi rychlá řeč se obtížně vnímá. Obtížnější je to vždy pro lidi, kteří mají své osobní tempo pomalejší. Velmi rychlá řeč vede snadno k únavě, protože vnímající se musí snažit a soustředit s větším úsilím, aby vše postihl, a následně to vede k rychlejší oscilaci pozornosti.

Tempo řeči je vhodné měnit, zejména s ohledem na to, co říkáme. Obtížnější obsah řeči pro pochopení je vhodné říkat důrazněji a pomaleji. Také významné informace je vhodné říkat pomaleji a zřetelněji. To, co bývá řečeno rychle, může být vnímáno jako citově vzrušující pro mluvčího. Rovněž věci důvěrné není vhodné říkat příliš rychle. Naopak technická a věcná témata lze prezentovat dost rychle.

Důležitá je také rychlost, s jakou reagujeme na otázku, která je nám položena. Jsou otázky, na něž jsme schopni a ochotni odpovědět hned, na rozdíl od jiných, kde váháme. Což může něco také napovídat o vztazích mezi lidmi.

Mezi lidmi jsou ale také rozdíly ve standardu rychlosti. Rychlé tempo řeči je charakteristické pro lidi impulzivní a temperamentní, ale může být také projevem nezávanosti nebo nervozity. Naopak pomalé tempo může být projevem věcnosti, rozvahy, vyrovnanosti, nebo celkové zpomalosti v aktivitě, ale také váhavosti...

6.2.4 OBJEM ŘEČI

To je množství slov, které člověk v průměru produkuje za určité časové období. Produkce množství slov je individuálně odlišná. Statisticky bylo prokázáno, že ženy produkují mnohem více slov než muži, řádově více než dvojnásobek. J. Krivohlavý (1988) uvádí u žen 26 000 slov, u mužů 10 000 až 12 000 slov za den podle L. D. Duncana (1965). Domnívám se, že v současnosti tak velký rozdíl mezi muži a ženami není a že záleží i na profesi, kterou vykonávají. Jsou ale lidé, kteří vyprodukují velmi málo slov za den a nemusí to vždy být muži.

Důležitost objemu řeči se zvyšuje zejména v souvislosti s rozhovorem mezi dvěma nebo více lidmi. Důležitý je poměr verbální aktivity účastníků, respektování poměrně stejných časových vstupů (pokud postavení účastníků není rovnocenné, pak se prosazuje dominance, síla, vyšší moc...). Často dochází k **intruzi** (skáání do řeči) mezi účastníky. Pokud intruze mezi dvěma lidmi trvá delší dobu, označuje se to jako **dueto**.

6.2.5 PLYNULOST ŘEČI, POMLKY, FRÁZOVÁNÍ

Je možno mluvit plynule, bez zadržávání, bez pomlky a nebo s pomlkami, s přestávkami, se zadržáváním. Pomlky mohou být úmyslné nebo neúmyslné.

Neúmyslné působí většinou rušivě, jako projev nižší úrovně mluvy. Úmyslné mohou naopak zesílit účinnost projevu, protože mohou mít různé úmysly. Správné členění slov a pomlka v podobě frázování upřesňuje to, jak má být chápán obsah zprávy.

Pomlka může být výzvou, pomlka může být očekáváním, respektováním práva na projev komunikačního partnera, požadavkem pro zvýšení pozornosti, příležitostí na přemýšlení pro posluchače, ale také přemýšlením nad tím, jak dál, projevem bezradnosti, váhání, nejistoty, rozpaků, nesoustředěnosti, hledáním správného výrazu, pomlka může být projevem uraženosti, odmítnutí nebo pohrdání.

Ale ani příliš velká plynulost není tím nejlepším způsobem, jak upoutat pozornost lidí. Monotonní plynulost je charakteristická například u schizofrenií. Ale i duševně zdravý člověk může mít extrémně zvýšenou míru plynulosti, která nepůsobí příliš dobře, špatně se poslouchá. Vhodnější je střídání rychlosti, tempa, plynulosti s pomlkami, s vyšším a nižším důrazem na různá slova, samozřejmě s ohledem na obsah projevu.

Pokud někoho posloucháme se zaujetím, tak to není proto, že hovoří naprosto plynule, bez pomlky, ale proto, že dovede měnit tempo řeči, v určitých okamžicích udělat pomlku, zdůraznit akcent, měnit i zabarvení hlasu a rychlost řeči.

Pokud by byly pomlky mezi slovy kratší než půl vteřiny, tak by řeč působila nepřirozeně, zmateně, jako drmolění. Frázování řeči je nezbytné pro lepší porozumění.

6.2.6 BARVA HLASU A EMOČNÍ NÁBOJ

Intonace, proměnlivost hlasového zabarvení (je to spektrální akustické složení hlasu) bývá často projevem emočního prožitku mluvčího. Týká se to nejen dlouhodobých emočních stavů, ale i krátkodobých, přechodných nálad. Hlasový projev svůj účinek výrazně zesiluje právě melodičností, působí citově.

Určitá složka barvy hlasu je konstantní, takže díky tomu, poznáme člověka, který mluví někde za námi, podle jeho zabarvení hlasu.

Když člověk mluví monotónně, působí jeho projev jako hypnotikum, působí nudně a chladně.

Ale pokud se melodičnost přehání, tak to působí nepřirozeně, jako by mluvčí přehrával, dělá to dojem karikatury.

Odlišná je i vnímavost na melodii hlasu, někteří lidé dovedou rozeznat i jemné záchvěvy ve hlasu a usoudit z toho, co se odehrává v psychice partnera. Jiní jsou k takovému signálům necitliví. Obecně jsou citlivější na neverbální signály ženy.

6.2.7 KVALITA ŘEČI

Jde o to, v jaké míře je sdělení věcné a srozumitelné a nebo rozvádné, neurčité, nepřesné, jaká je míra **redundance** ve sdělení. Zda je sdělení přiléhavé k tomu, o čem vypovídá, a nebo odtažitě. Dokonce i samotný písemný text má odlišnou míru redundance v dolní a horní polovině řádku. Vyšší redundanci má dolní polovina slov. V každém psaném slově má nižší redundanci první a poslední písmeno, čili jsou nejdůležitější pro pochopení, než písmena uprostřed. Pokud jsou písmena ve slově zpřeházena s výjimkou prvního a posledního písmena, můžeme jim rozumět.

6.2.8 SLOVNÍ VATA

Slovní vata je označení pro slova (v podobě zlovyku), která mnoho lidí nevědomky používá ve svém verbálním projevu jako stereotypní výplň mezi slovy, větami, kdy hledá příznivá slova, nebo v situacích, kdy se cítí více ztrémováni. Mají charakter obsedantnosti. Často jsou to různá citoslovce, adjektiva (že ano... prostě... abych pravdu řekl... tedy... jaksi... co... vlastně...).